

Stø kurs – eller behov for nye veivalg i utdanningspolitikken?

*Norsk utdanningspolitikk i spenningen
mellom det nasjonale og internasjonale*

Trondheim 26.08.10

Per Ramberg

Leder for NTNUs lærerutdanningsprogram

Fokus på læreren og lærerutdanning internasjonalt

- To viktige internasjonale aktører:
 - EU: *Policy*
 - OECD: *Data og statistikk*
- EUs Lisboa-prosess
- OECDs utredninger og anbefalinger om lærerkompetanse og lærerutdanning
- OECDs internasjonale målinger av elevers kompetanse

EUs arbeid med lærerutdanning knyttet til Lisboa-prosessen

Lisboa-prosessen (2000 – 2010):

En profesjonsutdanning som er fokusert.

- FOU – kompetanse må styrkes både blant lærerutdannere og lærerstudenter
- Kopling teori og praksis: Partnerskap mellom skole og lærerutdanningsinstitusjon
- Nødvendig med en helhetlig og tilstrekkelig finansiering der både grunn-, etter- og videreutdanning settes i system

OECDs arbeid knyttet til lærerutdanning

OECD: ”Teachers Matter” (2005)

- bekymring for lærerrekruttering (både kvalitativt og kvantitativt)
- Lærerutdanning er mer enn grunnutdanning: Bedre kopling mellom lærerutdanning, lærernes yrkesutvikling og skolens behov
- FOU-kompetanse: Viktig at lærere kan analysere egen praksis for å sikre systematisk utvikling
- Oppfølging av nyutdannede lærere

10 trender i europeisk lærerutdanning

- **Rekruttering** av dyktige lærerstudenter, *GNIST fra 2009*
- **System:** Grunnutdanning – oppfølging av nyutdannede – etter- og videreutdanning, *Ny-tiltaket fra 2002 og 2010, Strategi for videreutdanning fra 2009*
- **Spesialisering:** Fag og nivå (*St m nr 11 2008-09*)
- **Akademisering:** Forskningsbasert, FOU – en grunnleggende kompetanse hos lærere, EUs 7. Rammeprogram (450 mrd kr), universitetene styrker sin posisjon,
St.m nr 16 (2001-02), 5-årig integrert lektorutdanning ved universitetene fra 2003, 2009 – S-TEAM med NTNU i ledelsen
- **Partnerskapsmodeller** praksisskole, (bedrift) og lærerutdanningsinstitusjon
NTNUs partnerskapsmodell fra 1998, PIL-prosjektet fra 2008

10 utviklingstrender i europeisk lærerutdanning

- **Utvidelse:** Antall år, master, mer praksis, *2-årig, 3-årig, 4-årig allmennlærerutdanning, 5-årig med master fra 2015?*
- **Harmonisering:** Universitetenes integrerte lektorutdanning fra 2003 – Høgskolenes mer spesialiserte lærerutdanning fra 2003 og 2010
- **Didaktisering:** Pedagogikk som et ”støttefag” til fag og praksis, mer generell didaktikk, mer fagdidaktikk, *NRLU-innstilling fra 2008*
- Styrket **skoleledelse**, *”Rektorskolen” fra 2009*
- Vekt på **”Learning Outcome”** – European Qualification Framework, *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, Rammeplan for lærerutdanning fra 2003 med vekt på sluttkompetansemål*

OECDs evalueringer av utdanning og nasjonale prøver

- **TIMSS** (1995, 2003): Prestasjoner i realfag for elever i 4. og 8. klasse
- **PISA** (2000, 2003, 2006, 2009 osv): Prestasjoner i realfag og lesing for 15-åringer
- **PIRLS**: Leseferdigheter blant 9-åringer
- **CIVIC**: Demokratiforståelse blant 14-åringer
- **TALIS** (2008): Hvordan lærerne oppfatter: a. Faglig og profesjonell utvikling b. Vurdering av lærernes arbeid c. Relasjon elev – lærer d. skoleledelse
- **Nasjonale prøver** bekrefter i stor grad bildet som kommer fram gjennom de internasjonale målingene

Mye bra i norsk skole

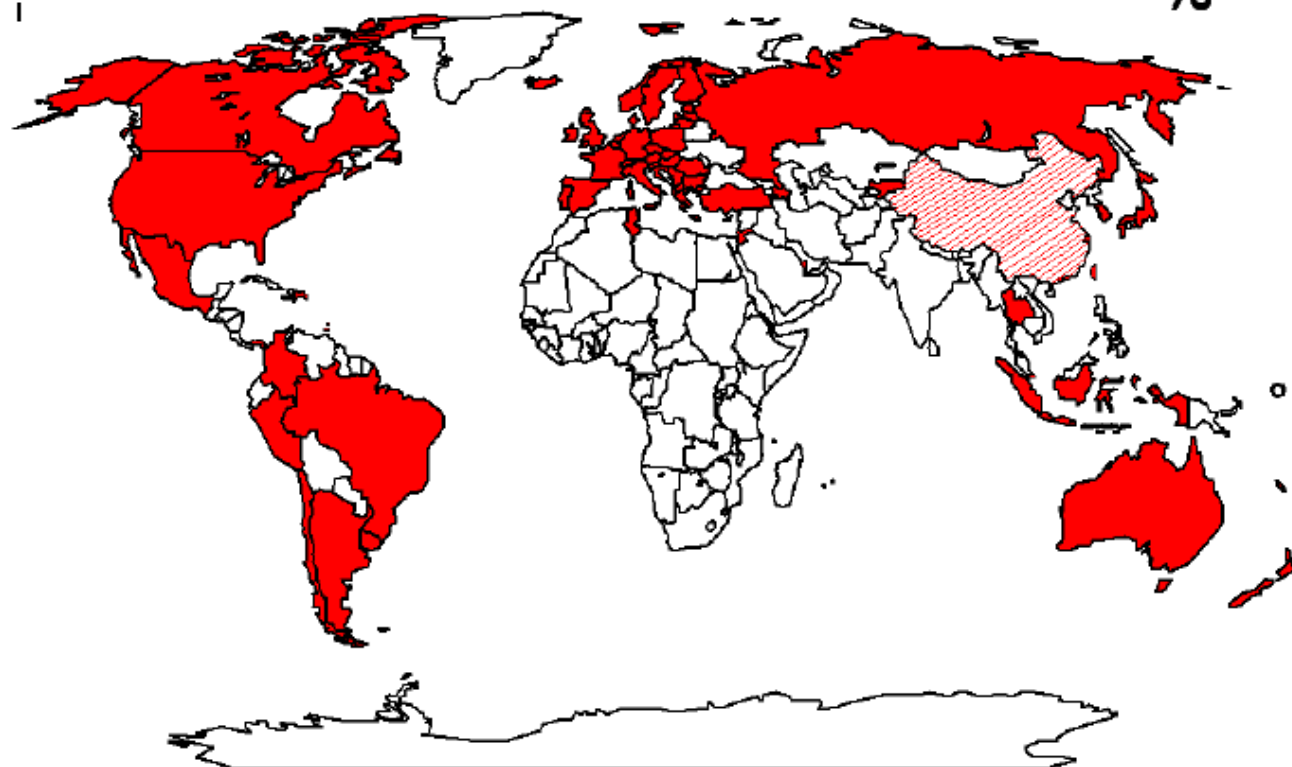
- Gode relasjoner lærer -elev
- Trivsel blant både elever og lærere
- Demokratiforståelse blant elever
- Samarbeidskompetanse
- Bruk av PCer som et kommunikasjonsverktøy
- Kommunikasjonskompetanse

PISA

- 15-åringers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag
- Undersøkelse hvert tredje år med ulike fokusfag
 - PISA 2000: Lesing (Reading literacy)
 - PISA 2003: Matematikk (Mathematical literacy)
 - PISA 2006: Naturfag (Science literacy)
 - PISA 2009: Lesing
 - 2012,
- Alle tre fagene med hver gang for å kunne måle utvikling over tid

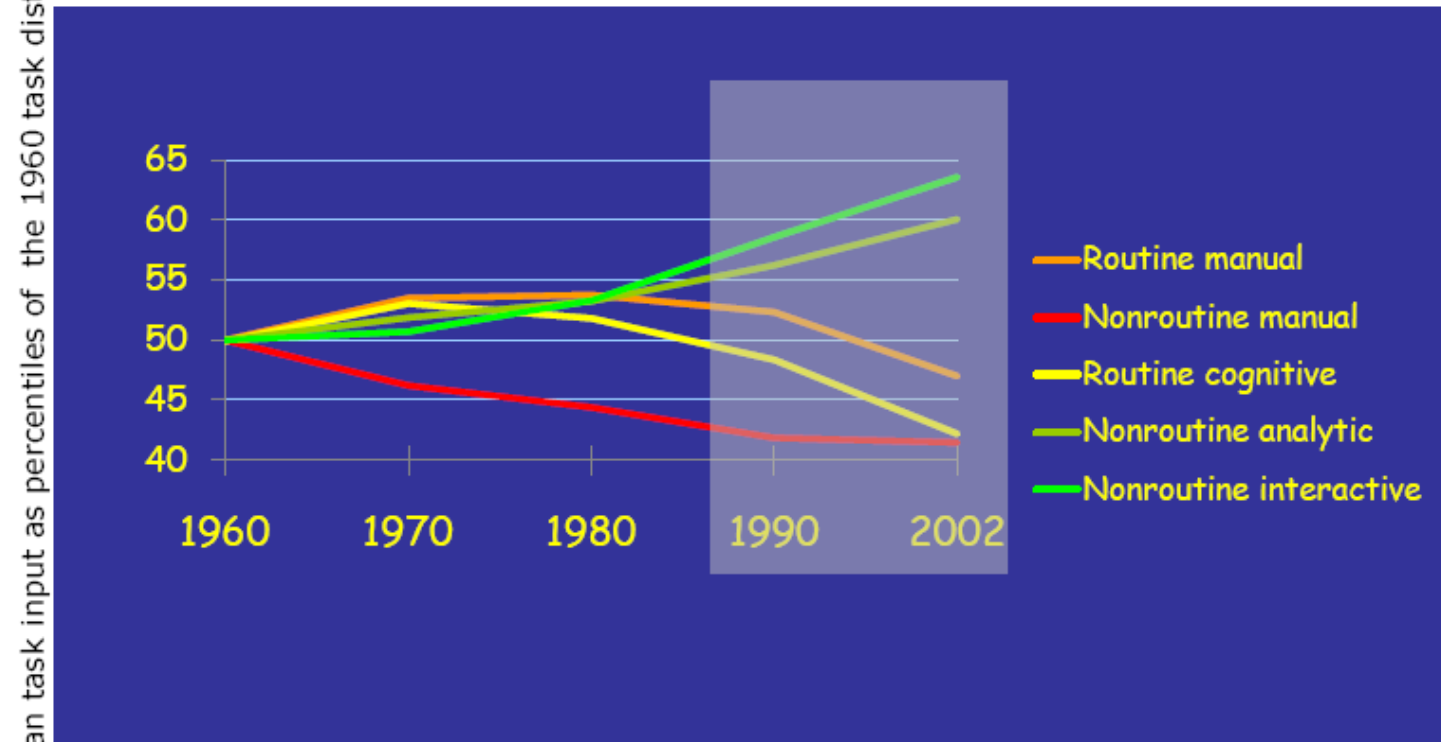
PISA land i 2009

Prosentandel av verdens økonomi 87 %

Endrete krav i samfunnet:

Andel jobber etter kompetanse (basert på tall fra amerikansk arbeidsliv)

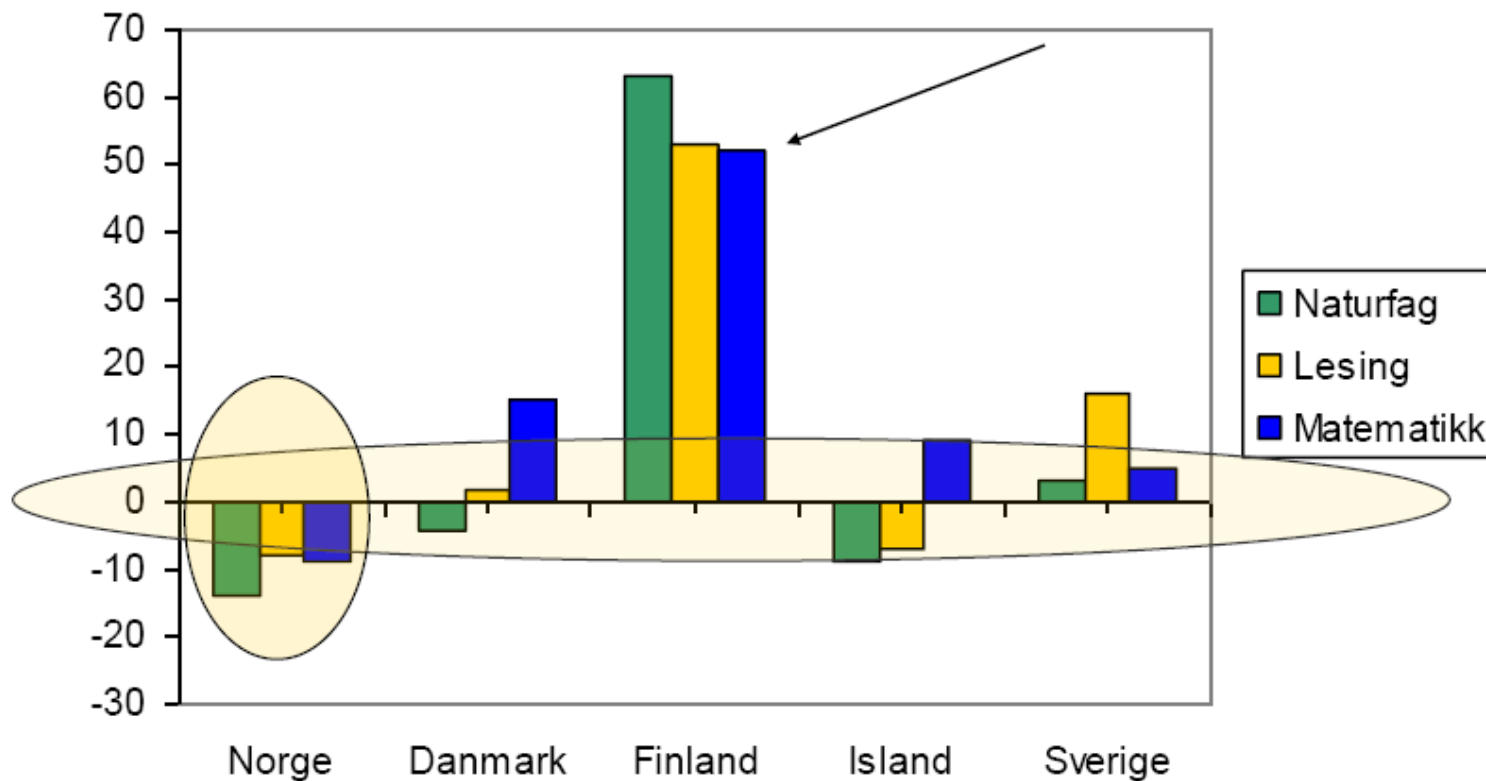

(Levy and Murnane, 2006)

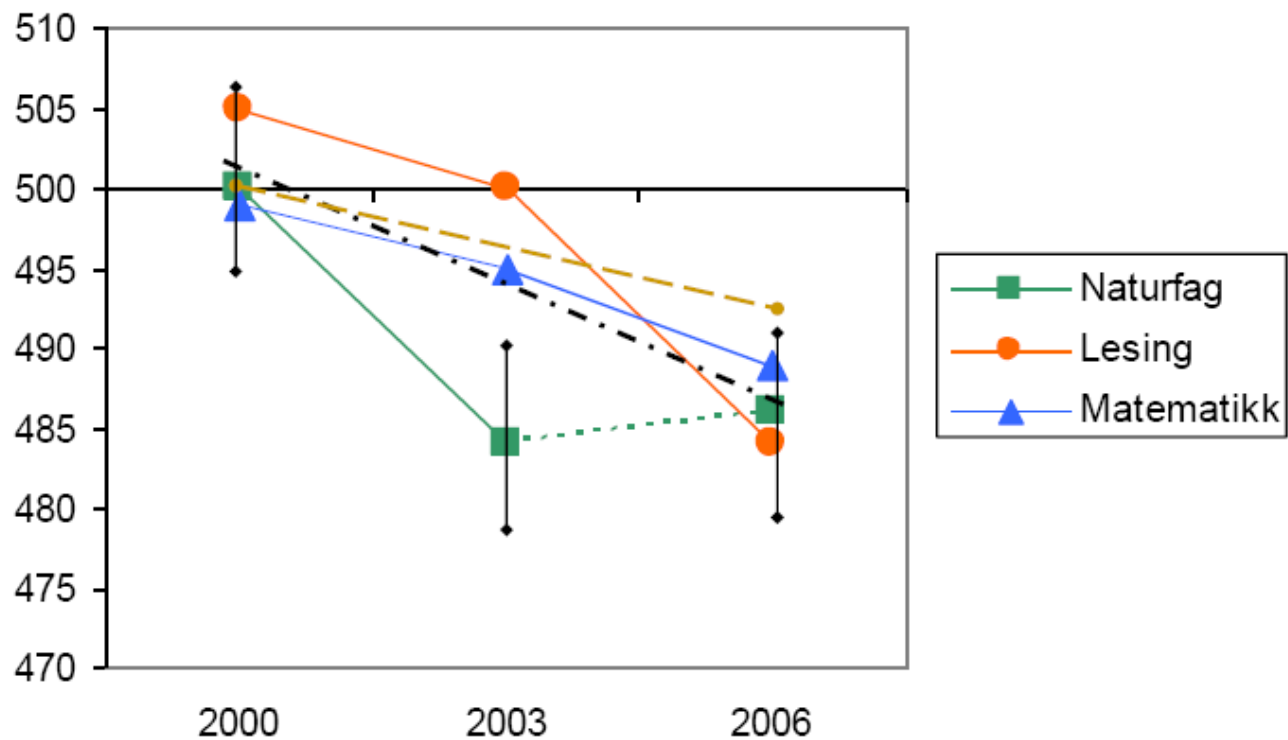

Prestasjoner i et nordisk perspektiv

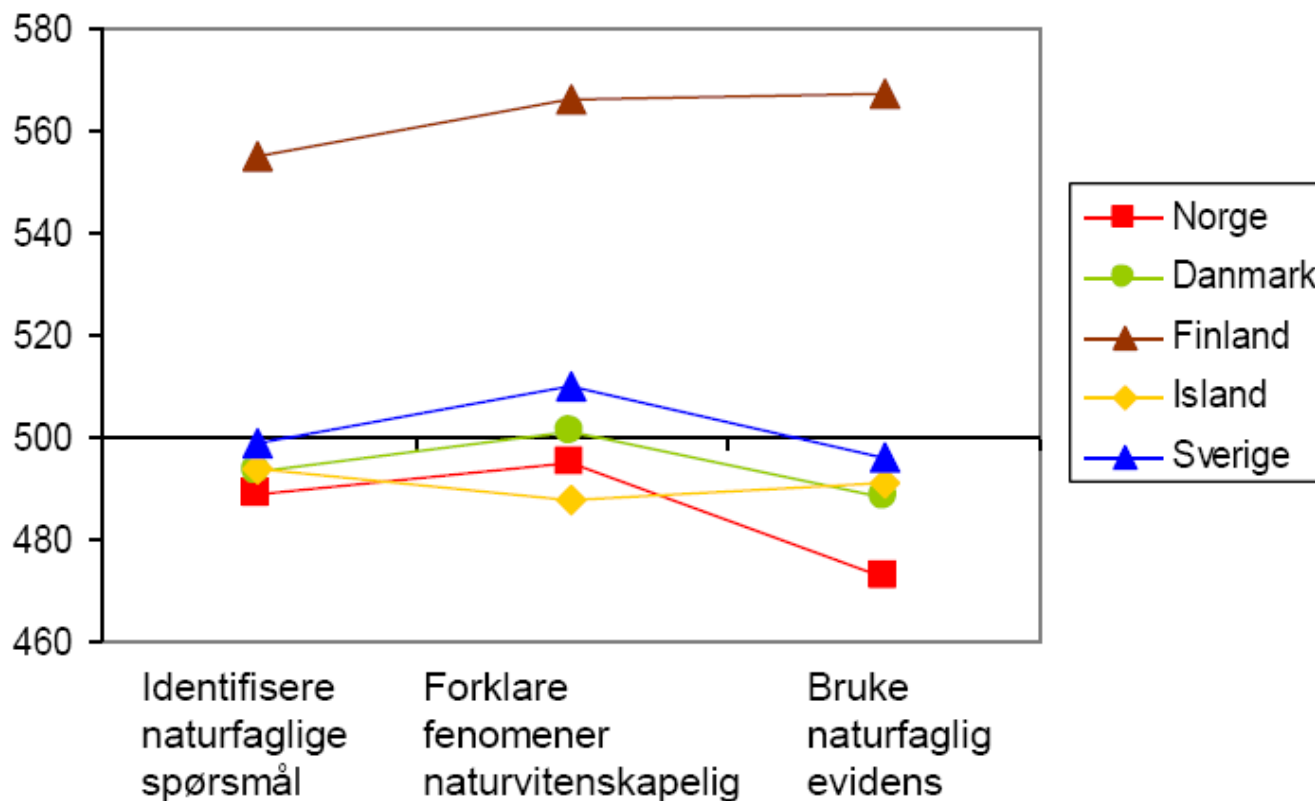
over eller under OECD-gjennomsnittet

Endring i norske prestasjoner fra 2000 - 2006

Kompetanser i naturfag

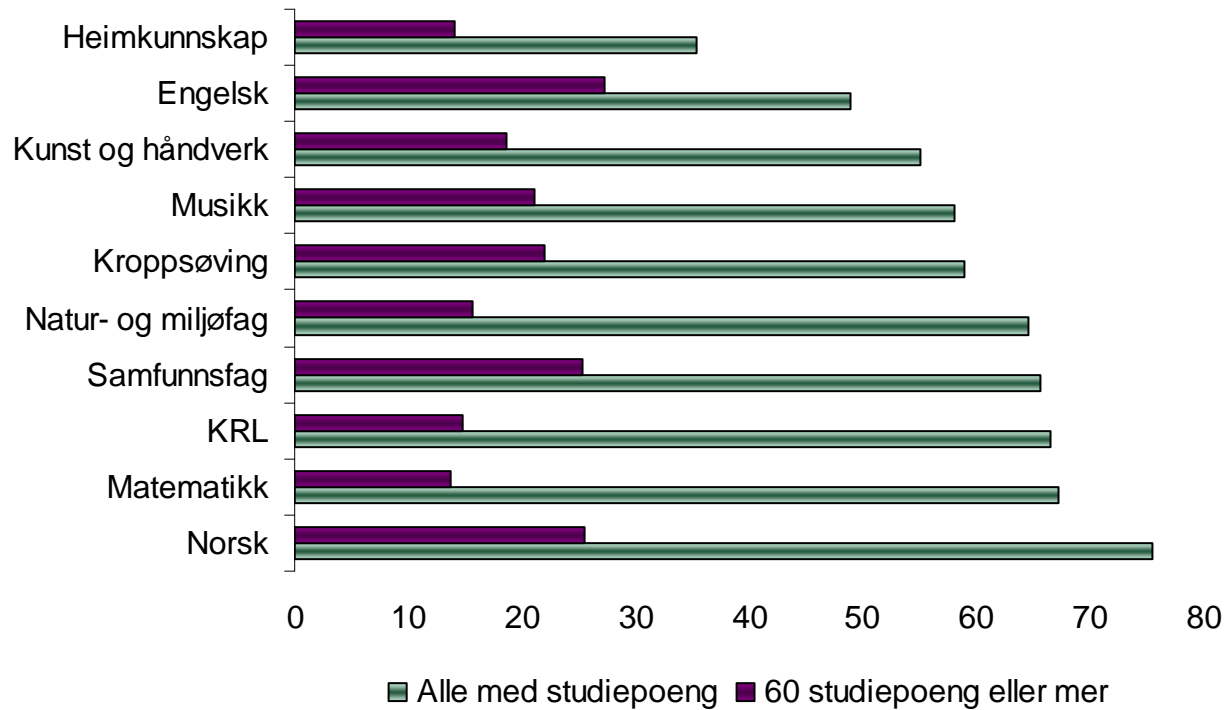
McKinseys funn mht viktige faktorer for å lykkes med utdanning (2007)

- Dyktige unge mennesker må rekrutteres til læreryrket
- Lærerne må stimuleres i løpet av yrkeskarrieren
- Det må settes inn tiltak tidlig, raskt og effektivt overfor elever som sakker akterut

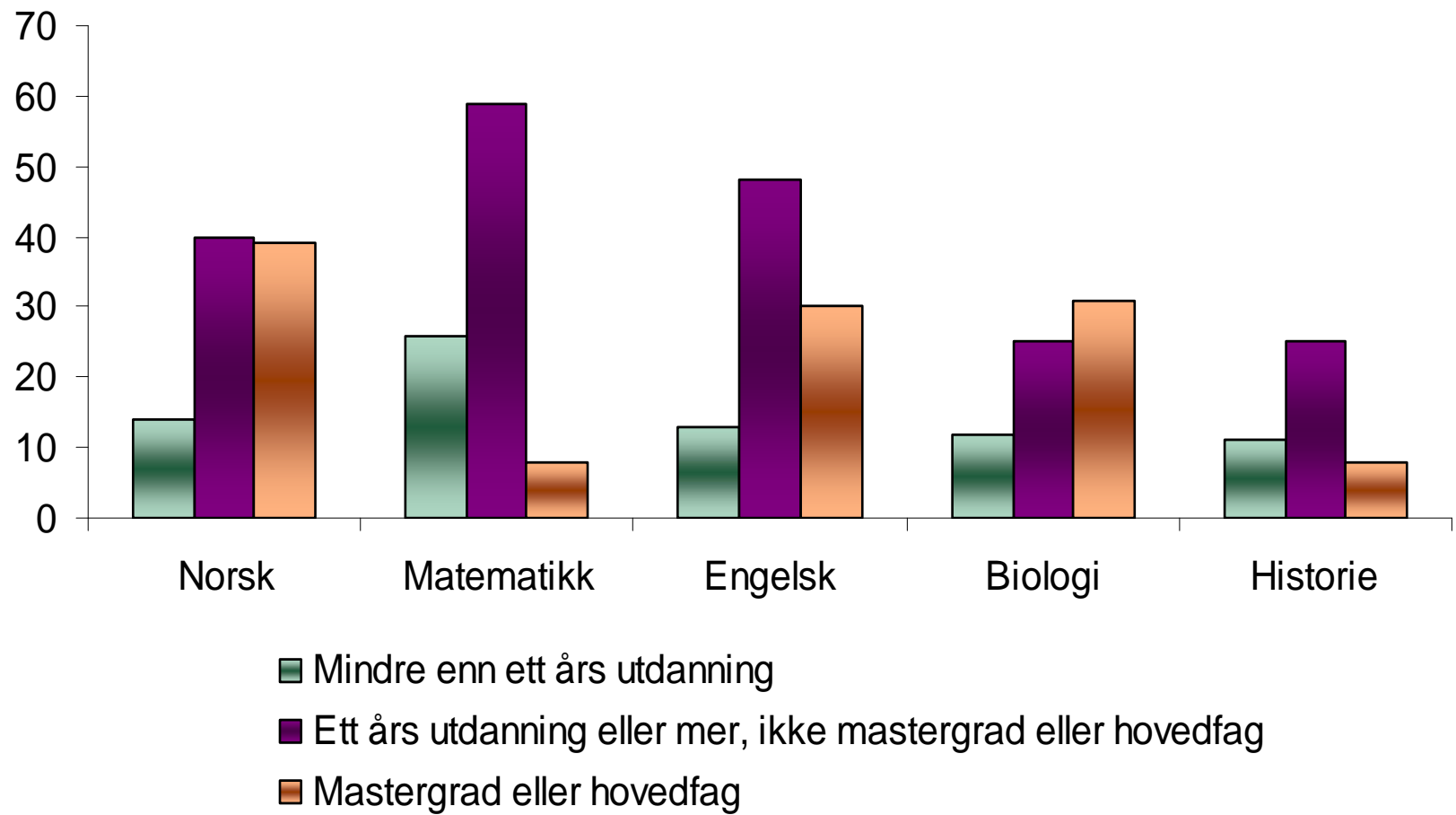
Lærerkompetanse som fører til læring for elever (Dansk Clearinghouse Forskningsstiftelse - 2008)

- Faglig kompetanse
- Didaktisk kompetanse
- Relasjonskompetanse
- Lederkompetanse

Andel lærere med faglig fordypning i grunnskolen (St.m nr 31: Kvalitet i Skolen)

Lærernes kompetanse i studieforberegende, vgo

Mulige årsaker - samfunnsperspektivet

- Er vi en ”mettet” nasjon?
- Hegner samfunnet om utdanning og skole?
- Rekrutterer vi de ”gode” lærerne?
- Har vi en god nok lærerutdanning?
- Følger vi opp nyutdannede lærere tilfredsstillende?
- Har vi gode nok system for etter- og videreutdanning av lærere?
- Har vi en seniorpolitikk som ”utnytter” de eldre lærerne på best mulig måte?
- Har vi en positiv ytelseskultur i skolen?

Mulige årsaker - Skoleeierperspektivet

- Har en et system som følger opp skoler, lærere og elever?
- Har en en skoleeier som tar vare på og backer opp skoler / skolemiljø som gjør det godt?
- Er det lov ikke å gjøre noen ting?
- Kan skoler ha dårlig resultat over tid uten at noe skjer?
- Fanger vi opp elever som er på ”feil” spor tidlig nok?
- Er klassen som sosialt fellesskap svekket?
- Har skoleeier tilfredsstillende skolefaglig kompetanse?
- Har skoleeier utformet skolebygg og læringsmiljø basert på forskning?
- Har rektor nok tid (og evne?) til pedagogisk ledelse ?

Mulige årsaker – det didaktiske perspektivet

- Skal alle ”problem” løses av skolen?
- Er det for mye bruk av arbeidsplaner?
 - tar mye tid
 - elever er på ulike steder i læringen
 - elevene jobber når de vil
 - elevene har ”fullført” sitt arbeid
- Faktakunnskap ikke så viktig – kan jo slå opp på internett og andre kilder?
- Kan tilpasset opplæring ha ført til svake forventninger – den beste omsorgen for ”svake” elever er å ha høye forventninger

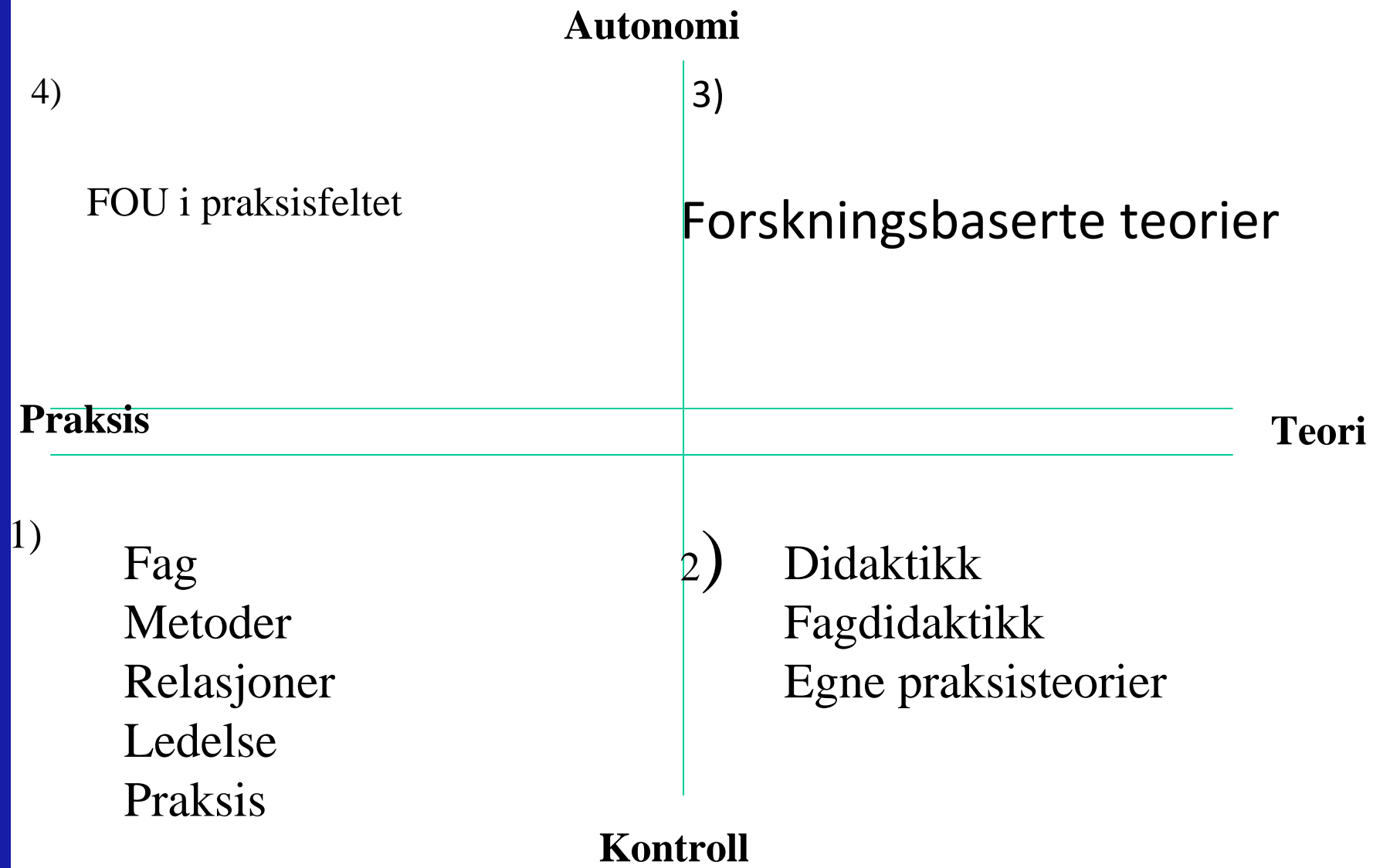
Mulige årsaker - Lærerperspektivet

- Er det en svekkelse av læreren som faglig og pedagogisk leder?
- Er lærerne faglig og didaktisk gode nok?
- Har lærerne tilfredsstillende FOU-kompetanse som sikrer systematisk utvikling av lærernes og skolens praksis?
- Går for mye av lærernes tid bort til ikke-faglige aktiviteter?
 - papirarbeid og møter?
 - tid til dokumentasjon?
 - manglende tid til forberedelse og etterarbeid på undervisning?

Mulige årsaker - elevperspektivet

- Makter skolen å motivere og gi de ulike elevene tilfredsstillende mestringsfølelse?
- Kan en betydelig elevinnflytelse på undervisningen ha svekket læringstrykket?
- Er det for mye bråk og uro i skolen?
- Makter en å involvere de foresatte på en positiv måte for å styrke elevenes læring?

Lærerkompetanse

NTNUs lærerutdanning

Tre fokusområder:

- Hvordan utvikle en lærerutdanning som er forskningsbasert og praksisbasert?
- Hvordan bygge opp kapasitet og kompetanse for å kunne tilby lærerutdanning som et kontinuum?
- Hvordan få til et godt samspill mellom skoleeiere og NTNU mht kompetanseutvikling av lærere og skoleledere?

NTNUs lærerutdanning - grunnutdanning

- **510 plasser – søkertall høsten 2010 i parentes:**
 - **bachelor / master + PPU (485 søkere) – 160 plasser**
 - **bachelor / master + FPPU (318 søkere) – 100 plasser**
 - **3-årig yrkesfaglærerutdanning – 50 plasser**
 - Helse-/sosialfag (88 søkere – 30 primær)
 - Teknikk / industriell produksjon (25 søkere – 11 primær)
 - Bygg / anlegg (32 søkere - 18 primær)
 - **5-årig lektorutdanning – 200 plasser**
 - Språk (670 søkere – 122 primær)
 - Historie (558 søkere – 105 primær)
 - Samfunnsfag (495 søkere – 77 primær)
 - Realfag (716 søkere – 100 primær)
 - Geografi (199 søkere – 20 primær)

- **PIL-prosjektet (2008 – 11)**

NTNUs lærerutdanning – stor faglig bredde

- **Realfag:** Matematikk, fysikk, kjemi, biologi, naturfag, informatikk
- **Språkfag:** Norsk, engelsk, tysk, fransk, spansk
- **Samfunnsfag:** Samfunnskunnskap, historie, geografi, religion, økonomi
- **Praktisk - estetiske fag:** formgivning, media, idrett, drama, musikk
- **Yrkesfag:** Bygg/anlegg, teknikk- og industriell produksjon, restaurant og mat, helse- og sosial

NTNUs lærer- og skolelederutdanning – oppfølging av lærere/skoleledere i løpet av yrkeskarrieren

- 2002: Oppfølging av nyutdannede lærere det første året i jobb
- 2004: Master i skoleledelse
- 2005: Master i samfunnsfagdidaktikk
- 2006: Master i naturfagdidaktikk
- 2008: Master i fremmedspråkdidaktikk
- 2009: Master i estetiske fags didaktikk
- 2009: Utredning vedr etablering av 1) en mastergrad i lærerprofesjon og yrkesutøvelse og 2) en mastergrad i yrkesfagdidaktikk
- 2009: S – Team: Et prosjekt innen EUs 7. rammeprogram
- 2009: KOMPIS
- 2009: Nytt doktorgradsprogram rettet mot skole og lærerutdanning
- 2009: Etablering av en nasjonal forskerskole knyttet til lærerutdanning
- 2010: Tildeling av ansvar for “Rektorskolen”
- 2010: Etablering av en forskningsenhet: “SKOLE”